

О. А. Морозов

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ

В статті досліджено систему адміністративно-правового регулювання реабілітації військовослужбовців України. В результаті дослідження визначено, що систему адміністративно-правових актів, якими урегульовано відносини у сфері реабілітації військовослужбовців в Україні становлять: 1) Закони, які визначають окремо право громадян на реабілітацію після медичного втручання та порядок його реалізації, закріплюють правовий статус військовослужбовців, їх право на медичне та соціальне забезпечення в тому числі право на оздоровлення і реабілітацію; 2) Постанови КМУ, якими визначено підстави, порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб; 3) Накази МОЗ України, якими закріплені плани заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації військовослужбовців; 4) Накази Міноборони України, які визначають організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медикопсихологічної реабілітації у Збройних Силах України.

З'ясовано, що основними вадами адміністративно-правового регулювання реабілітації військовослужбовців є: 1) відсутність програмного документа в цій сфері, до прикладу - Державної програми реабілітації військовослужбовців; 2) відсутності єдиного законодавчого акту, в якому слід урегулювати всі правовідносини, які виникають у сфері реабілітації військовослужбовців, до прикладу - Закону України «Про реабілітацію військовослужбовців України та осіб, які забезпечують обороноздатність, безпеку та правопорядок в Україні»; 3) відсутності або наявності низького рівня правового регулювання положень щодо розробки та затвердження програм реабілітації, відкриття (ліцензування) реабілітаційних центрів, сертифікації медичного персоналу, державних субсидій, державного контролю за їх діяльністю та інші.

З метою удосконалення адміністративно-правового регулювання реабілітації військовослужбовців доведено необхідність прийняття окремого Закону України «Про реабілітацію військовослужбовців України та осіб, які забезпечують обороноздатність, безпеку та правопорядок в Україні» в якому слід урегулювати такі положення: 1) визначити категорії осіб, які потребують реабілітації; 2) визначити базові критерії за якими визначається необхідність і доцільність реабілітації; 3) визначити форми, методи та методології реабілітації; 4) закріпити права, обов'язки та відповідальність суб'єктів публічної влади, які мають забезпечувати реабілітацію військовослужбовців; 5) визначити рівні реабілітації військовослужбовців, в залежності від стану їх фізичного та психологічного здоров'я; 6) визначити правовий статус реабілітаційних закладів (види, форми та порядок діяльності); 7) закріпити загальні вимоги (ліцензійні вимоги) та критерії для надання послуг з реабілітації у тому числі щодо персоналу таких закладів; 8) визначити джерела та порядок фінансування діяльності таких закладів.

Ключові слова: реабілітація військовослужбовців, адміністративно-правові відносини у сфері реабілітації військовослужбовців, правове регулювання реабілітації військовослужбовців.

Актуальність теми статті. Актуальність дослідження полягає у тому, що на сьогодні дуже важливо забезпечити підтримку військовослужбовців, осіб, які

отримали травми різного ступеня у ході бойових дій, зазнали психологічного впливу, що негативно відобразилось на стані їх фізичного та психічного здоров'я.

З початком вторгнення країни-агресора на територію нашої держави життя людей змінилось, зазнало переоцінки цінностей, суспільство набуло більшої життєстійкості. Особливого впливу зазнали військовослужбовці, адже вони захищають нашу країну за рахунок свого здоров'я та життя. На сьогодні ми можемо спостерігати тенденцію висвітлення підтримки військовослужбовців у засобах масової інформації, повідомляється про різноманітну соціальну, фінансову допомогу та підтримку таких осіб. В той же час слід визнати те, що наша країна не була цілком готова до таких викликів. Так, станом на липень 2024 року в Україні налічується приблизно 1,3 мільйона ветеранів війни, згідно із заявою заступника міністра у справах ветеранів Руслана Приходька. За прогнозами Міністерства у справах ветеранів, після завершення війни кількість ветеранів та членів їхніх родин може зрости до 5-6 мільйонів осіб [1]. За даними МОЗ тільки у 2023 році у закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України пройшли реабілітацію понад 20 тисяч військовослужбовців ЗСУ [2]. В цілому майже 50% діючих військових потребує медичної та психологічної реабілітації, за прогнозами експертів після завершення війни такої реабілітації потребуватимуть більше 130 тисяч військових. Такі виклики зумовлюють необхідність суттєво переглянути Державну політику реабілітації військовослужбовців, як в напрямку забезпечення належного публічного адміністрування цієї сфери, створення мережі реабілітаційних центрів так і щодо необхідності удосконалення нормативно-правового регулювання цієї сфери в напрямку розробки та затвердження Державної та муніципальних програм реабілітації, відкриття (ліцензування) реабілітаційних центрів, сертифікації медичного персоналу, виділення та розподілення державних субсидій, забезпечення державного та публічного контролю за діяльністю у цій сфері.

Відтак вищезазначене вказує на необхідність систематизації та удосконалення нормативно-правового регулювання реабілітації та соціалізації військовослужбовців, на що і буде спрямований науковий пошук в межах даного дослідження.

Стан наукової розробки проблематики дослідження. Наукові розробки тематики адміністративно-правового регулювання реабілітації та соціалізації військовослужбовців України в тій чи іншій мірі здійснювали такі вчені як: Шостак С.Л. (досліджував особливості публічного управління у сфері реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України у рамках єдиного медичного простору охорони здоров'я України) [3]; Макарова Т.П. (досліджувала адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних прав військовослужбовців та членів їх сімей в Україні) [4], К.М. Куркова, Л.І. Луценко-Миськів (аналізують стан чинного законодавства у сфері медичної реабілітації та пропонують зміни для його вдосконалення) [5, с. 53-58], О. А. Івахненко, О. В. Новиков, А. М. Глущенко (виокремлюють специфіку правового регулювання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям в період воєнного стану, висловлюють пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України, яке регулює надання реабілітаційної допомоги) [6, с. 28-34].

В той же аналіз сучасних досліджень реабілітації військовослужбовців дає можливість зробити висновок, що однією із вад розвитку системи реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні є недостатній рівень адміністративно-правового регулювання цієї сфери, що й зумовлює актуальність проведеного нижче дослідження.

На виконання мети дослідження заплановано вирішення наступних **дослідницьких завдань**: визначення системи адміністративно-правових актів, якими урегульовано відносини у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні, з'ясування їх вад, виокремлення пропозицій щодо їх удосконалення.

Виклад основного змісту статті. На виконання задач дослідження нижче доцільно визначити систему адміністративно-правових актів, якими урегульовано відносини у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні. Аналіз даної системи доцільно здійснювати з урахуванням градації нормативно-правових актів за їх юридичною силою.

До нормативно-правових актів, якими визначено загально-державні концепції (програми) реалізації політики щодо здійснення реабілітації військовослужбовців слід віднести:

1. Воєнно-медичну доктрину України, яка затверджена Постановою Кабінету міністрів України від 31.10.2018 № 910, положення якої є основою для розроблення нормативно-правових актів та керівних документів з питань медичного забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань [7]. Цей програмний документ передбачає досягнення таких цілей: формування та впровадження єдиних підходів щодо збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців, організації і надання медичної допомоги їм у разі поранень, уражень і захворювань, якнайшвидшого відновлення боєздатності та працездатності шляхом застосування медичних стандартів НАТО та переходу на рівневу систему медичного забезпечення військ; організацію взаємодії та об'єднання спроможностей і зусиль медичних служб та системи охорони здоров'я цивільного населення для медичного забезпечення військ; забезпечення постійної готовності сил та засобів медичних служб і системи охорони здоров'я цивільного населення до застосування за призначенням.

2. Державна цільова програма з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1021 від 05.12.2018 [8]. Серед завдань цієї програми передбачено ефективне інформування та адміністрування потреб громадян у сфері соціального захисту та реабілітації, надання послуг медичної та фізичної реабілітації учасникам Антитерористичної операції, тобто військово-службовцям. Розробка, ухвалення та фінансування такої програми є вагомим кроком для забезпечення потреб військовослужбов-

ців, які постраждали внаслідок бойових дій, у наданні необхідних реабілітаційних послуг. На жаль, строк цієї програми визначено на період до 2023 року, але подібні заходи необхідно впроваджувати і фінансувати також на сучасному етапі.

Важливим та знаковим щодо регулювання питань реабілітації військовослужбовців став Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» [9], яким визначено правові, організаційні та економічні засади проведення реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування у сфері охорони здоров'я з метою досягнення та підтримання оптимального рівня функціонування у їхньому середовищі. Основною метою цього закону є створення ефективної системи реабілітаційних послуг, яка б забезпечувала рівні можливості для всіх осіб з обмеженнями. Закон включає положення про правові засади реабілітації, організацію реабілітаційних послуг, фінансування реабілітаційних заходів та вимоги до фахівців у сфері реабілітації. Зокрема визначено права пацієнтів на доступ до реабілітаційних послуг, а також обов'язки держави щодо забезпечення цих прав. Закон також передбачає створення реабілітаційних центрів та установ, які мають надавати якісні послуги з реабілітації.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», у системі реабілітації виділяють реабілітацію у сфері охорони здоров'я та інші види реабілітації, визначені законодавством. Стаття 20 цього ж закону тлумачить поняття реабілітації у сфері охорони здоров'я так: Реабілітація у сфері охорони здоров'я – це комплекс заходів, що здійснюють фахівці з реабілітації, які працюють в реабілітаційних закладах, відділеннях, підрозділах, а також у територіальних громадах, у складі мультидисциплінарної реабілітаційної команди або самостійно, надають реабілітаційну допомогу особі з обмеженнями повсякденного функціонування (або такій, у якої можуть виникнути обмеження повсякденного функціонування) з метою досягнення та підтримання оптимального рівня функціонування та якості життя у її середовищі реабілітаційна допомога у сфері охорони

здоров'я (далі – реабілітаційна допомога) – діяльність фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування осіб, які зазнають або можуть зазнати обмеження повсякденного функціонування у їхньому середовищі; реабілітаційна послуга – послуга, що надається пацієнту реабілітаційним закладом, реабілітаційною установою, закладом охорони здоров'я, соціального захисту або іншим суб'єктом господарювання, які мають право надавати реабілітаційну допомогу згідно із законодавством, та оплачується її замовником [9].

Відповідно до ст. 11 цього Закону передбачено існування таких реабілітаційних закладів, як реабілітаційні лікарні та реабілітаційні центри, амбулаторні реабілітаційні заклади, центри психологічної реабілітації та/або травмотерапії, протезно-ортопедичні підприємства, заклади комплексної реабілітації, включаючи заклади медико-психологічної реабілітації. Також у складі закладів охорони здоров'я можуть працювати реабілітаційні відділення, палати гострої реабілітації у лікарнях різного профілю, стаціонарні відділення післягострої та довготривалої реабілітації, створені на базі лікарень різного профілю і санаторно-курортних установ незалежно від відомчого підпорядкування, типу і форми власності [9]. Відповідні заклади і підрозділи можуть бути створені як у підпорядкуванні Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України), так і в підпорядкуванні Міністерства оборони України (далі – МО України).

Як вірно зазначають окремі дослідники, що «цей закон був прийнятий до широкомасштабної війни у 2022 році і він, так само як і Державний соціальний стандарт фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, не враховує специфічні проблеми реабілітації в умовах війни – не враховано масові втрати серед військових та мирного населення, необхідність оперативної реабілітації поранених, а також специфічні психологічні травми, які зазнають учасники

бойових дій» [5, с.58]. Ми погоджуємось, що даний Закон потребує оновлення та доповнення з урахуванням нових викликів та реалій. Окремі зміни до його положень ми запропонуємо нижче у висновках.

Що саме передбачає реабілітація, зазначено в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: реабілітація – комплекс заходів, яких потребує особа, яка зазнає або може зазнавати обмеження повсякденного функціонування внаслідок стану здоров'я у взаємодії з її середовищем [10].

Правові засади надання медичної та реабілітаційної допомоги військовослужбовцям закріплені у Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [11]. Зауважимо, що згідно зі ст. 3 цього Закону його норми поширюються не лише на військовослужбовців Збройних Сил України (далі – ЗСУ), а й на військовослужбовців воєнізованих формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, Служби зовнішньої розвідки, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України [11]. Отже, достатньо широке коло солдат і офіцерів воєнізованих формувань можуть отримати медичну і реабілітаційну допомогу на підставі цього закону. Відповідно до абз. 9 ч. 1 ст. 11 цього Закону військовослужбовці, які безпосередню брали участь у заходах, необхідних для оборони України та захисту безпеки населення, можуть бути направлені за рахунок коштів державного бюджету для подальшого надання медикопсихологічної реабілітації в заклади охорони здоров'я України та іноземні заклади [11]. Також у абз. 13 ч. 1 ст. 11 цього Закону встановлено гарантію щодо харчування військовослужбовців за нормою військово-медичних закладів навіть у разі проходження реабілітації у закладах охорони здоров'я, підпорядкованих МОЗ України [11]. Слід погодитись з думкою окремих дослідників, що «вказана гарантія є важливою, оскільки дозволяє військовослужбовцю, що зазнав поранення і перебуває на реабілітації, повноцінно відновлювати свої сили та здоров'я» [6, с.33].

Окремі питання медичного, соціального забезпечення як форми реабілітації вій-

ськовослужбовців визначені в Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [12]. Однак цей Закон поширюється на військовослужбовців, які віднесені до категорії ветеранів війни, зокрема, він класифікує ветеранів війни на три категорії: учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та учасників війни. Учасники бойових дій (УБД) – це особи, які брали безпосередню участь у виконанні бойових завдань для захисту Батьківщини; особи з інвалідністю внаслідок війни – це військовослужбовці та інші особи, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, отриманих під час захисту Батьківщини; учасники війни – це військовослужбовці, які проходили військову службу в діючій армії (флоті), партизани, підпільники, а також трудівники тилу та інші особи, визначені законом. Перелік таких категорій визначений в Єдиному державному реєстрі ветеранів війни (ЄДРВВ), це система, яка містить відомості про ветеранів війни та їхні статуси, а витяг з нього є підтвердженням статусу.

Правові засади надання медичної та реабілітаційної допомоги військовослужбовцям більш детально закріплені на підзаконному рівні.

Зауважимо, що відповідно до норм законодавства рішення про направлення військовослужбовця для проходження медико-психологічної реабілітації приймається військово-лікарською комісією (далі – ВЛК). Положення про такі комісії затверджене постановою уряду України та регулює правовий статус і повноваження ВЛК (далі – Положення про ВЛК). Згідно із п. п. 1.2, 1.3, 6.16 Положення про ВЛК до завдань цієї комісії належить визначення необхідності і умов застосування медико-соціальної реабілітації військовослужбовців, а також направлення військовослужбовців у закордонні заклади охорони здоров'я для надання реабілітаційної допомоги. За результатами медичного огляду ВЛК може винести постанову, що військовослужбовець потребує реабілітаційної допомоги у певному закладі охорони здоров'я України [13]. Всі перелічені заходи реабілітаційної допомоги можуть бути застосовані до військовослуж-

бовця тільки за рішенням ВЛК. Тобто для надання реабілітаційної допомоги військовослужбовець може бути направлений до закладів охорони здоров'я та реабілітаційних закладів України, а також іноземних закладів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 року № 1338 [14] (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2023 року № 1270) затверджено «Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб» [15]. Цей документ визначив загальні питання, процедури та умови надання психологічної допомоги. Зокрема постанова передбачає створення системи координації між різними державними установами та громадськими організаціями, які займаються питаннями реабілітації. Вона також встановлює стандарти надання психологічної допомоги, що включають діагностику, лікування та профілактику психічних розладів. Крім того документ регулює питання фінансування та контролю за якістю надання послуг, що сприяє ефективному використанню бюджетних коштів. Як вірно відмічають К.М. Куркова, Л.І. Луценко-Миськів «даною постановою не враховано низку важливих аспектів, необхідних для ефективної реабілітації в умовах сучасної війни. По-перше, вона не охоплює специфічні потреби військовослужбовців, які зазнали важких травм та психологічних розладів під час бойових дій. Відсутність детальних процедур для надання допомоги при посттравматичному стресовому розладі (ПТСР) та інших психічних травмах обмежує можливості ефективного лікування. По-друге, постановою не враховано потребу в спеціалізованих реабілітаційних центрах, що можуть забезпечити комплексну допомогу, включаючи фізичну, психологічну та соціальну реабілітацію. Немає також чітких механізмів для інтеграції зусиль різних медичних і соціальних служб, що може призвести до дублювання функцій та неефективного використання ресурсів. Крім того постановою не передбачено необхідних заходів для навчання та підвищення кваліфікації фахівців, що займаються реабілітацією військовослужбовців і ветеранів. Недо-

статня увага приділяється також фінансовим аспектам, зокрема, недостатнє фінансування для створення нових і підтримки існуючих реабілітаційних програм і центрів» [5, с.33]. Окрім того ними зазначено, що «постанова не враховує необхідність психологічної підтримки для сімей військовослужбовців, які часто також потребують допомоги для адаптації до нових умов життя після повернення їхніх близьких з війни» [5, с.33].

До підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють дану сферу слід віднести: Розпорядження Кабінету Міністрів «Про затвердження плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників АТО» [16], Накази Міністра оборони України «Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України, та Державної спеціальної служби транспорту, які брали участь в антитерористичній операції, здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службові (бойові) завдання в екстремальних умовах» [17]; «Про затвердження Інструкції про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медикопсихологічної реабілітації у Збройних Силах України» [18]; «Про затвердження Положення про організацію роботи санаторно-курортних закладів Збройних Сил України» [19] та ін. Останній наказ є правовою підставою для надання реабілітаційної допомоги у закладах охорони здоров'я МО України. Згідно з п. 1.3. цього Положення послуги реабілітаційного характеру військовослужбовцям надаються у центрах медичної реабілітації та санаторно-курортного лікування. Реабілітаційна допомога надається з використанням природних лікувальних ресурсів курортів та із застосуванням фізіотерапевтичних методів, дієтотерапії, лікувальної фізкультури, мінеральних та термальних вод, лікувальних грязей. Окрім того, у санаторно-курортних закладах МО України утворюються реабілітаційні відділення, що мають певну спеціалізацію: для хворих, які перенесли оперативне втру-

чання на органах травлення, з наслідками опіків, вогнепальних та мінно-вибухових травм [19]. Таким чином, у підпорядкуванні МО України існує мережа реабілітаційних закладів або відділень, які призначені для надання реабілітаційних послуг військовослужбовцям, які постраждали під час бойових дій.

В той же час слід засвідчити, що жодних спеціальних норм щодо організації реабілітаційної діяльності з цією категорією військовослужбовців чинним законодавством не передбачено, не розробленими та не затвердженими на рівні інструктивних документів (норм) залишаються методики реабілітації військовослужбовців. Наразі цю нішу займають методичні розробки, які розроблені спеціалістами у сфері медицини та психології переважно в межах грантових проектів та впроваджуються як експериментальні моделі реабілітації військовослужбовців в окремих реабілітаційних центрах, знову з таки створених за підтримки громадських організаторів – донорів. Існуюча нормативна база не охоплює специфічні потреби військовослужбовців, які зазнали важких фізичних та психологічних травм під час бойових дій, відсутні протоколи (стандарты) щодо детальних процедур для надання допомоги при посттравматичному стресовому розладі (ПТСР) та інших психічних травмах значно обмежує можливості ефективного лікування цих станів. Таким чином потребують розробки спеціалізовані програми для таких випадків, що включають як медикаментозне, так і психотерапевтичне лікування. Нормативною базою не забезпечено належної координації між різними державними установами та громадськими організаціями, що займаються реабілітацією. Відсутність чітких механізмів інтеграції зусиль різних структур призводить до дублювання функцій та неефективного використання ресурсів. Важливо розробити механізми координації, що включають спільні бази даних, регулярні наради та обмін інформацією.

Таким чином слід констатувати що єдиного правового та організаційно-методичного державного механізму впровадження методик реабілітації військовослужбовців не впроваджено, що потребує однознач-

ного концептуального рішення та впровадження в Державній програмі реабілітації військовослужбовців.

З огляду на вищезазначене вважаємо, що на сьогодні нарізла необхідність прийняття окремого Закону України «Про реабілітацію військовослужбовців України та осіб, які забезпечують обороноздатність, безпеку та правопорядок в Україні» в якому слід урегулювати всі правовідносини, які виникають у сфері реабілітації військовослужбовців. Слід зауважити, що окремі спроби прийняття такого акту вже були, так народним депутатом України Семенченком С. І. 26.02.2015 було внесено до Верховної Ради України Проект № 2248 Закону України «Про реабілітацію учасників бойових дій та антитерористичної операції», в якому запропоновано систематизувати нормативні положення щодо правових підстав та порядку здійснення як медичної так психологічної реабілітації військовослужбовців [20]. Цим проектом пропонувалось у змісті Закону закріпити такі положення: перелік осіб, які мають право на отримання реабілітаційних послуг, систему та повноваження органів у сфері реабілітації учасників бойових дій та антитерористичної операції, правовий статус центрів реабілітації учасників бойових дій та антитерористичної операції, види реабілітаційних установ та закладів охорони здоров'я, статус експертних комісій, рівні реабілітації учасників бойових дій та антитерористичної операції, фінансове та інформаційне забезпечення системи реабілітації інвалідів. Однак даний проект не було поставлено на голосування, він наразі так і залишився проектом.

Висновки. В результаті дослідження нами визначено систему адміністративно-правових актів, якими урегульовано відносини у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні, їх слід поділити на такі види: 1) Закони, які визначають окремо право громадян на реабілітацію після медичного втручання та порядок його реалізації, закріплюють правовий статус військовослужбовців, їх право на медичне та соціальне забезпечення в тому числі право на оздоровлення і реабілітацію; 2) Постанови КМУ, якими визначено підстави, порядок та

умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб; 3) Накази МОЗ України, якими закріплені плани заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації військовослужбовців; 4) Накази Міністерства оборони України, які визначають організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медикопсихологічної реабілітації у Збройних Силах України.

З'ясовано, що основними вадами адміністративно-правового регулювання реабілітації військовослужбовців є: 1) відсутність програмного документу в цій сфері, до прикладу - Державної програми реабілітації військовослужбовців; 2) відсутності єдиного законодавчого акту, в якому слід урегулювати всі правовідносини, які виникають у сфері реабілітації військовослужбовців, до прикладу - Закону України «Про реабілітацію військовослужбовців України та осіб, які забезпечують обороноздатність, безпеку та правопорядок в Україні»; 3) відсутності або наявності низького рівня правового регулювання положень щодо розробки та затвердження програм реабілітації, відкриття (ліцензування) реабілітаційних центрів, сертифікації медичного персоналу, державних субсидій, державного контролю за їх діяльністю та інші.

З метою удосконалення адміністративно-правового регулювання реабілітації військовослужбовців доведено необхідність прийняття окремого Закону України «Про реабілітацію військовослужбовців України та осіб, які забезпечують обороноздатність, безпеку та правопорядок в Україні» в якому слід урегулювати такі положення: 1) визначити категорії осіб, які потребують реабілітації; 2) визначити базові критерії за якими визначається необхідність і доцільність реабілітації; 3) визначити форми, методи та методології реабілітації; 4) закріпити права, обов'язки та відповідальність суб'єктів публічної влади, які мають забезпечувати реабілітацію військовослужбовців; 5) визначити рівні реабілітації військовослужбовців, в залежності від стану їх фізичного та психологічного здоров'я; 6) визначити правовий статус реабілітаційних закладів (види, форми та порядок діяльності);

7) закріпити загальні вимоги (ліцензійні вимоги) та критерії для надання послуг з реабілітації у тому числі щодо персоналу таких закладів; 8) визначити джерела та порядок фінансування діяльності таких закладів.

Список використаної літератури:

1. Артур Крижний. Після завершення війни кількість ветеранів зросте до 5-6 мільйонів осіб – Мінветеранів. Публікація від 27 травня 2024 року. URL: <https://epravda.com.ua/news/2024/05/27/714276>.
2. Дмитро Михайлов. Понад 20 тисяч військових торік пройшли реабілітацію у медзакладах Міноборони. Публікація від 23 травня 2024 року. URL: <https://suspilne.media/752447-ponad-20-tisac-vijskovih-torik-projsli-reabilitaciju-u-medzakladah-minoboroni>].
3. Шостак С. Л. Публічне управління у сфері реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України у рамках єдиного медичного простору охорони здоров'я України. *Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії* за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ, 2024. 240 с.
4. Макарова Т.П. Адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних прав військовослужбовців та членів їх сімей в Україні - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. *Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії* за спеціальністю 081 «Право». Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, м. Київ, 2024. 273 с.
5. Куркова К.М., Луценко-Миськів. Правове регулювання реабілітації військовослужбовців. *Держава та регіони. Серія: Право*, 2024 р., № 1 (83) том 2. С. 53-58.
6. Івахненко О. А., Новиков О. В., Глущенко А. М. Правове регулювання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям в період воєнного стану. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»* №2 (28)2024. С. 28-34.
7. Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України: постанова Кабінету міністрів України від 31.10.2018 № 910. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2018%D0%BF#Text>.
8. Про затвердження Державної цільової програми з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 1021 від 05 грудня 2018 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2018-p#Text>.
9. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>.
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст.19.
11. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII (зі змінами від 03.07.2020 № 720-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.
12. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закони України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.
13. Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України (2008). Наказ Міністерства оборони України № 402. 14.08.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08#Text>.
14. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 року № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.
15. Про затвердження Порядку та умов надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 року № 1338 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2023 року № 1270). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.
16. Про затвердження Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції: Наказ Мінзахорони здоров'я від 19.06.2015 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0351282-15#Text>.
17. Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України, та Державної спеціальної служби транспорту, які брали участь в антитерористичній операції, здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі

- і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службові (бойові) завдання в екстремальних умовах: Наказ Міноборони України від 09.12.2015 № 702. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0237-16#Text>.
18. Про затвердження Інструкції про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медикопсихологічної реабілітації у Збройних Силах України: наказ Міністерства оборони України від 04.11.2016 № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1538-16#n12>.
19. Про затвердження Положення про організацію роботи санаторно-курортних закладів Збройних Сил України (2014). Наказ Міністерства оборони України № 411. 23.02.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0995-14#Text>.
20. Проект Закону України «Про реабілітацію учасників бойових дій та анти-терористичної операції», внесений народним депутатом України Семенченком С. І. 26.02.2015 під № 2248. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH1QG00A?an=12>.

Morozov O. A. Administrative and legal regulation of the rehabilitation of military personnel of Ukraine

The article examines the system of administrative and legal regulation of the rehabilitation of military personnel in Ukraine. As a result of the study, it was determined that the system of administrative and legal acts regulating relations in the field of rehabilitation of military personnel in Ukraine consists of: 1) Laws that separately define the right of citizens to rehabilitation after medical intervention and the procedure for its implementation, enshrine the legal status of military personnel, their right to medical and social security, including the right to recovery and rehabilitation; 2) Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine that define the grounds, procedure and conditions for providing psychological assistance to war veterans, members of their families and some other categories of persons; 3) Orders of the Ministry of Health of Ukraine that establish action plans for medical, psychological, professional rehabilitation and social adaptation of military personnel; 4) Orders of the Ministry of Defense of Ukraine that determine the organization of sanatorium and resort treatment, medical and medical-psychological rehabilitation in the Armed Forces of Ukraine.

It was found that the main shortcomings of the administrative and legal regulation of the rehabilitation of military personnel are: 1) the absence of a program document in this area, for example, the State Program for the Rehabilitation of Military Personnel; 2) the absence of a single legislative act that should regulate all legal relations that arise in the field of the rehabilitation of military personnel, for example, the Law of Ukraine "On the Rehabilitation of Military Personnel of Ukraine and Persons Ensuring Defense Capability, Security and Law and Order in Ukraine"; 3) the absence or presence of a low level of legal regulation of provisions on the development and approval of rehabilitation programs, the opening (licensing) of rehabilitation centers, certification of medical personnel, state subsidies, state control over their activities, etc.

In order to improve the administrative and legal regulation of the rehabilitation of military personnel, the need to adopt a separate Law of Ukraine "On the Rehabilitation of Military Personnel of Ukraine and Persons Ensuring Defense Capability, Security and Law and Order in Ukraine" has been proven, which should regulate the following provisions: 1) determine the categories of persons in need of rehabilitation; 2) determine the basic criteria by which the necessity and expediency of rehabilitation is determined; 3) determine the forms, methods and methodologies of rehabilitation; 4) establish the rights, obligations and responsibilities of public authorities that must ensure the rehabilitation of military personnel; 5) determine the levels of rehabilitation of military personnel, depending on the state of their physical and psychological health; 6) determine the legal status of rehabilitation institutions (types, forms and procedure for activity); 7) establish general requirements (licensing requirements) and criteria for the provision of rehabilitation services, including for the personnel of such institutions; 8) determine the sources and procedure for financing the activities of such institutions.

Key words: *rehabilitation of military personnel, administrative and legal relations in the field of rehabilitation of military personnel, legal regulation of rehabilitation of military personnel.*